

Wyzwania polityki surowcowej w kontekście ochrony złóż kopalin

Wypowiedź Sławomira Marka Brodzińskiego
podsekretarza stanu w Ministerstwie Środowiska, głównego geologa kraju



nie, że: „do priorytetów w zakresie energetyki należy zidentyfikowanie strategicznych złóż surowców energetycznych i objęcie ich ochroną przed zabudową infrastrukturalną. Dotyczy to w szczególności węgla brunatnego i gazu z łupków”.

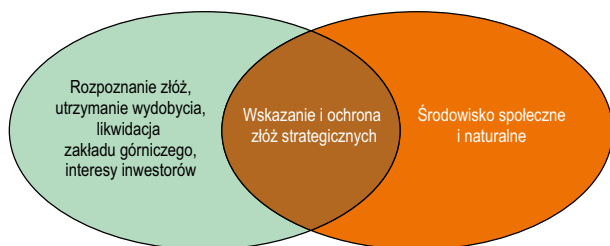
Z kolei aktualna Polityka Energetyczna Polski do 2030 r. (2009) uznaje ochronę „obszarów występowania złóż węgla przed dalszą zabudową infrastrukturalną niezwiązaną z energetyką i ujęcie ich w koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz długookresowej strategii rozwoju”.

Potencjalne konflikty między postulatem ochrony złóż a innymi wartościami mogą występować w następujących sytuacjach:

- W przypadku budowy odkrywkowej kopalni węgla brunatnego na terenach gdzie lokalna gospodarka ma charakter rolniczy, działalność kopalni węgla brunatnego może wpływać na sąsiadujące tereny rolnicze, np. poprzez odwodnienie górotworu.
- Przy budowie dużych obiektów infrastrukturalnych, np. autostrad, następuje uwięzienie złóż w filarach ochronnych pod nimi.
- W przypadku wydobywania kruszyw istnieje m.in. ryzyko niszczenia siedlisk ptaków w związku z prowadzeniem prac wydobywczych w obrębie i w bezpośrednim sąsiedztwie tych siedlisk.

Obowiązek ochrony złóż kopalin poprzez racjonalną gospodarkę nimi wynika z art. 125 ustawy Prawo ochrony środowiska. Zgodnie z tym przepisem „złóża kopalin podlegają ochronie polegającej na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalin, w tym kopalin towarzyszących”. Przepis ten adresowany jest

Kluczowa rola systemu ochrony złóż



Geologia i górnictwo

Środowisko

przede wszystkim do Ministra Środowiska jako organu kształtującego politykę koncesyjną oraz organu administracji geologicznej.

Brak jednak obecnie przepisów systemowo regulujących ochronę złóż. Ochrona złóż perspektywicznych, w tym najważniejszych – strategicznych, to obszar wspólny dla interesów państwa, samorząd-

ów, inwestorów, ochrony środowiska oraz obywateli. Wspólny, ale konfliktowy.

Z tego chyba względu żaden z rządów po 1989 r. nie podjął się wyzwania stworzenia polityki (strategii) surowcowej kraju. Jednak problematyka ochrony złóż ujęta jest częściowo w szeregu strategicznych dokumentów rządowych.

Biała księga będzie stanowić publiczną procedurę dojścia do kompromisu zainteresowanych stron. Będzie ona zawierać analizę problemu ochrony perspektywicznych złóż kopalin strategicznych (zarówno energetycznych, jak i nieenergetycznych), w tym opis i diagnozę sytuacji, wybór surowców strategicznych do rankingu, ustalenie kryteriów waloryzacji, określenie wag dla kryteriów/ustalenie rankingu oraz określenie sposobu finansowania ochrony. Dokument będzie zawierał również analizę najlepszych praktyk międzynarodowych oraz możliwe warianty rozwiązań krajowych. Zostanie on opublikowany i poddany konsultacjom. Dopiero po konsultacjach, w szczególności dotyczących samej koncepcji ochrony złóż, podjęta będzie polityczna decyzja: co, gdzie, kiedy i za co chronić z bogactwa wnętrza ziemi na obszarze lądowym i morskim Rzeczypospolitej Polskiej.

Np. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP (2014) stanowi m.in., że „konieczne jest rozszerzenie nadzoru i kontroli nad bogactwem zasobów geologicznych państwa”.

Z kolei Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (2011) wskazuje, że „dla zapewnienia właściwej ochrony złóż niezbędne jest sporządzenie wykazu złóż energetycznych o znaczeniu strategicznym dla państwa z określeniem przestrzennego zasięgu ich zalegania, a następnie szczegółowe określenie stopnia i form ochrony zidentyfikowanych obszarów”.

W Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko (2014) znajduje się natomiast stwierdzenie:

z innymi wartościami. Mechanizmem wypracowania rozwiązań wyżej zasygnalizowanych problemów ma być, zdaniem Ministerstwa Środowiska, **Biała księga ochrony złóż kopalin.**

Co po białej księdze – procedury

Decyzja polityczna o ochronie złóż strategicznych ⇒ Przygotowanie wykazu złóż perspektywicznych podlegających ochronie ⇒ Wybór prawnego mechanizmu ochrony ⇒ Przygotowanie oceny skutków regulacji, m.in. z oceną kosztów ochrony złóż dla budżetu państwa i inwestorów ⇒ Szerokie konsultacje społeczne, w tym uzgodnienia z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego ⇒ Dalsza ścieżka legislacyjna uzależniona od wniosków z konsultacji.

Obecnie w Ministerstwie Środowiska trwają prace organizacyjne, w ramach których wypracowane zostaną alternatywne rozwiązania legislacyjne, metodyka typowania i waloryzacji złóż oraz finansowej oceny skutków ochrony złóż. ■

Białe księgi w prawie UE – w terminologii UE biała księga to dokument zawierający opracowane urzędowo koncepcje, dotyczące określonych dziedzin polityki unijnej. Zazwyczaj prezentuje diagnozę, katalog propozycji i środków, służących realizacji zadań traktatowych.
Białe księgi w krajowych systemach prawnych – są one używane jako środek prezentacji propozycji rządu przed wprowadzeniem regulacji. Publikacja białej księgi służy do testowania klimatu opinii publicznej w sprawach kontrowersyjnych i umożliwia rządowi ocenę potencjalnego wpływu wprowadzanych regulacji.

Założenia do Planu działań

Bezpieczeństwo Polski w zakresie surowców nieenergetycznych

Wypowiedź wicepremiera, ministra gospodarki Janusza Piechocińskiego



W Ministerstwie Gospodarki przygotowaliśmy **Założenia do Planu działań na rzecz bezpieczeństwa Polski w zakresie surowców nieenergetycznych**. Dokument został już zaakceptowany przez Kierownictwo MG. Kluczowym jego celem jest zapewnienie polskim podmiotom gospodarczym **lepszego dostępu do surowców nieenergetycznych zarówno tych pierwotnych, jak i wtórnych**.

Pragnę zwrócić uwagę, że surowce nieenergetyczne, jako podstawowy komponent nowoczesnego przemysłu, odgrywają ważną rolę w polityce reindustrializacji. Zwiększenie zapotrzebowania na surowce nieenergetyczne na świecie będzie generowane przez prognozowany wzrost liczby ludności i poziomu urbanizacji, a także rosnące standardy życia i zwiększającą się konsumpcję.

Zgodnie z prognozami *McKinsey Global Institute* w ciągu najbliższych 20 lat liczba osób z klasy średniej zwiększy się o ponad 3 mld konsumentów (głównie z tzw. państw BRICS – państwa rozwijające się). Okazuje się jednak, że popyt rośnie w czasie, podczas gdy znalezienie nowych zasobów surowców i ich wydobycie staje się coraz trudniejsze i droższe. Dodatkowo inwestycje i produkcję wielu surowców na świecie powstrzymują ograniczenia środowiskowe. Już w I dekadzie XXI wieku ceny

Partnerstwa Innowacji w dziedzinie surowców. W ramach inicjatywy zgłaszane są projekty innowacyjnych rozwiązań w dziedzinie surowców. Warto zwrócić uwagę na aktywność polskich podmiotów: na 90 zgłoszonych propozycji, w 30 przypadkach w konsorcjach biorą udział podmioty polskie, w tym w 12 przypadkach więcej niż jeden.

Ministerstwo Gospodarki uznając znaczenie surowców nieenergetycznych oraz potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa surowcowego dla polskiego przemysłu, a także w odpowiedzi na zapotrzebowanie różnych interesariuszy, m.in. skupionych w Polskiej Platformie Technologicznej Surowców Mineralnych, podjęło prace nad projektem **Założeń do Planu działań na rzecz bezpieczeństwa Polski w zakresie surowców nieenergetycznych**. W ich ramach podjęliśmy współpracę z czterema innymi resortami zaangażowanymi w kwestie surowcowe: Mini-

Zwiększenie zapotrzebowania na surowce nieenergetyczne na świecie będzie generowane przez prognozowany wzrost liczby ludności i poziomu urbanizacji, a także rosnące standardy życia i zwiększającą się konsumpcję.

sterstwem Środowiska, Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Spraw Zagranicznych oraz Infrastruktury i Rozwoju. Projekt został także skonsultowany z szerokim gronem interesariuszy, m.in. z przemysłu i ze środowiska naukowego. Wiele ze zgłoszonych uwag znalazło się w przygotowanym dokumencie.

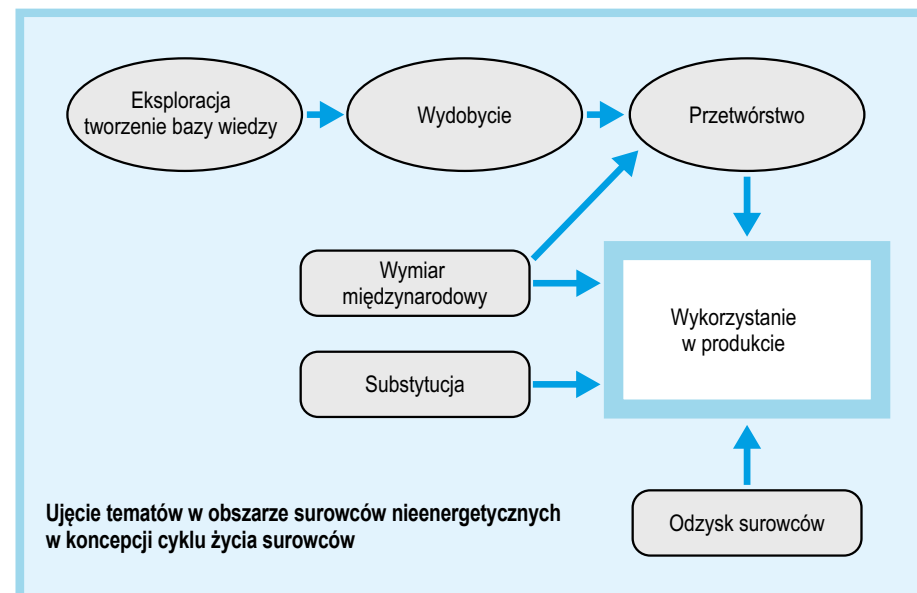
Cykl surowcowy

W **Założeniach** zidentyfikowano główne części cyklu surowcowego (od etapu eksploracji, przez wydobycie, przetwórstwo i odzysk surowców z odpadów, aż po substytucję), którym przyporządkowano tzw. obszary działań wraz z rekomendacjami. Ujęcie to nawiązuje do koncepcji gospodarki o zamkniętym obiegu (*circular economy*), pozwalając na podejście, w którym kładzie się nacisk na wielokrotne wykorzystanie tych samych surowców. Analizie poddane zostały także możliwości poprawy dostępu do surowców związane z intensyfikacją współpracy międzynarodowej.

Liczę, że zgodnie z zarysowanym w **Założeniach** harmonogramem do końca 2015 roku powinien powstać uzgodniony z pozostałymi resortami i skonsultowany z interesariuszami projekt **Planu działań**. ■

Inicjatywa surowcowa

Warto zauważyć także wzrost znaczenia surowców nieenergetycznych na agendzie unijnej. Od publikowania w 2008 r. komunikatu o tzw. Inicjatywie surowcowej, Polska uczestniczy, jako jeden z ośmiu przedstawicieli Państw Członkowskich, w grupie określającej kierunki prac Europejskiego



Ujęcie tematów w obszarze surowców nieenergetycznych w koncepcji cyklu życia surowców